

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZGÜL TAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2013/9499

Karar Tarihi : 24/6/2015

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Özgül TAN

2. Aykut TAN

3. Fatma Zehra GÖRGÜLÜ

4. Zehra Harika COŞKUN

5. Zeynep Özlem SEVİNCER

6. Uğur SEVİMLİ

7. Öznur ÖZDİNÇ

Vekilleri : Av. Mehmet Seçkin BAHÇELİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, baraj, Hidroelektrik Santral (HES) tesisleri ve göl sahası inşaatı yapımı nedeniyle yapılan kamulaştırmadan dolayı açılan bedel tespiti ve tescil davasında araziye gerçek değerinden daha düşük bir bedel tayin edildiği, tespit edilen bedel üzerinden faize hükmedilmediği ve yargılamanın 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda öngörülen sürede sonuçlanmadığı nedenleri ileri sürülerek adil yargılanma ve mülkiyet hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarıyla ilgilidir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 23/12/2013 tarihinde Ermenek Asliye Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/5/2014 tarihinde, kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 27/4/2015 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına, dosyanın bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 15/5/2015 tarihli yazısında, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen, başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile ilgili dava dosyasında yer aldığı şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular aleyhine 23/8/2010 tarihinde Ermenek Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) açılan davada, davacı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ), başvuruculara ait taşınmaza ilişkin kamulaştırma kararı alındığını, ilgili taşınmazın pazarlık usulü ile satın alınmasının denendiğini ancak anlaşmanın sağlanamadığını belirterek, taşınmazın kamulaştırma bedelinin tespiti ile Hazine adına tesciline karar verilmesini talep etmiştir.

8. Mahkemece söz konusu taşınmazın tapu kayıtları incelenmiş, taşınmazın yüz ölçümü tespit edilmiş, Kamulaştırma Kanunu'na uygun olarak oluşturulan bilirkişi heyeti ile birlikte 24/2/2011 tarihinde taşınmaz başında keşif yapılmış, taşınmazın su altında kaldığı tespit edilmiş bu nedenle delil tespiti için emsal olabilecek aynı Mahkemeye ait dava dosyalarının mevcut dosya arasına alınmasına karar verilmiştir.

9. Keşif sonrası bilirkişiler hazırladıkları raporda, taşınmazın 2. sınıf sulu tarım arazisi olduğunu, üzerinde ceviz, elma, şeftali bahçesinin bulunduğunu değerlendirmişler ve taşınmazın diğer özelliklerini de gözeterek Ermenek İlçe Tarım Müdürlüğünce gönderilen 2010 yılı verilerini kullanıp yaptıkları hesaplama sonucu taşınmazın toplam değerini 1.191.600,94 TL olarak belirlemişlerdir.

10. Mahkeme, bilirkişiler tarafında sunulan raporda taşınmazda bulunan fidanların kamulaştırma bedellerinin hesaplanmasında tespit dosyasındaki yaşlarının dikkate alındığını, oysa 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununda belirtildiğine göre değerlendirmenin dolayısıyla kamulaştırma bedeli tespitinin dava tarihi itibarıyla yapılmasının gerekli olduğunu belirtmiş ve kamulaştırma bedellerinin yeniden hesaplanması için ek rapor alınmasına karar vermiştir.

11. Sunulan ek raporda taşınmazın kamulaştırma bedeli bu defa 1.191.740,93 TL olarak tespit edilmiş, Mahkeme burada belirtilen bedelin adalet ve hakkaniyete uygun olduğu kanaatine vararak, 2/3/2012 tarihli ve E.2010/1127, K.2012/230 sayılı kararı ile söz konusu bedelin bloke edilen hesaptan başvurucuların hesaplarına hisseleri oranında ödenmesine, başvurucuların kamulaştırma bedeli için faiz taleplerinin reddine hükmetmiştir.

12. Temyiz incelemesi sonucu Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 2/10/2012 tarihli ve E.2012/6882, K.2012/10510 sayılı ilâmı ile İlk Derece Mahkemesinde kamulaştırma bedeli için yapılan hesaplamada şeftali ürünü için dekar başına ortalama üretim giderinin, çevre ile ve ilçelerden bildirilen ortalama veriler dikkate alındığında, hatalı hesaplandığının anlaşıldığını belirtmiş ve kararı bozmuştur.

13. Bozma üzerine dosyayı yeniden ele alan Mahkeme, 3/5/2013 tarihli ve E.2012/445, K.2013/144 sayılı kararı ile bozma ilamında belirtilen hususlar doğrultusunda

bilirkişi heyetinden ek rapor alındığını, bu doğrultuda bilirkişi heyetince sunulan ek raporda hesaplamanın ilamda belirtilen hususlar dikkate alınarak yapıldığının anlaşıldığını belirtmiş, raporun hüküm kurmaya ve denetime elverişli olduğuna kanaat ederek, kamulaştırma bedelinin raporda gösterilen 1.200.595,93 TL olarak tespitine; daha önce ödenen 1.191.740,93 TL'nin mahsubu ile kalan 8.855,00 TL'nin bloke edilen hesaptan hisseleri oranında başvuruluculara ödenmesine hükmetmiştir.

14. Temyiz üzerine İlk Derece Mahkemesi kararı Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin, 7/11/2013 tarihli ve E.2013/16229, K.2013/15044 sayılı ilamı ile onanmıştır.

15. Yargılamanın taraflarınca karar düzeltme yoluna başvurulmaması üzerine İlk Derece Mahkemesi kararı 18/12/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

16. Başvurucular 23/12/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

B. İlgili Hukuk

17. 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun "Kamulaştırma bedelinin mahkemece tespiti ve taşınmaz malın idare adına tescili" kenar başlıklı 10. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, ... asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, ... idare adına tesciline karar verilmesini ister.

Mahkeme, idarenin başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün sonrası için belirlediği duruşma gününü, ... taşınmaz malın malikine ... bildirerek duruşmaya katılmaya çağırır. Duruşma günü idareye de tebliğ olunur.

...

Mahkemece yapılan duruşmada tarafların bedelde anlaşamamaları halinde hakim, en geç on gün içinde keşif ve otuz gün sonrası için de duruşma günü tayin ederek, 15 inci maddede sayılan bilirkişiler marifetiyle ve tüm ilgililerin huzurunda taşınmaz malın değerini tespit için mahallinde keşif yapar...

Bilirkişiler, taraflar ve diğer ilgililerin beyanını da dikkate alarak, 11 inci maddedeki esaslar doğrultusunda taşınmaz malın değerini belirten raporlarını onbeş gün içinde mahkemeye verirler. Mahkeme bu raporu, duruşma günü beklenmeksizin taraflara tebliğ eder. Yapılacak duruşmaya hakim, taraflar veya vekillerini ve bilirkişileri çağırır. Bu duruşmada tarafların bilirkişi raporlarına varsa itirazları dinlenir ve bilirkişilerin bu itirazlara karşı beyanları alınır.

Tarafların bedelde anlaşamamaları halinde gerektiğinde hakim tarafından onbeş gün içinde sonuçlandırılmak üzere yeni bir bilirkişi kurulu tayin edilir ve hakim, tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli tespit eder. Mahkemece tespit edilen bu bedel, taşınmaz mal, kaynak veya irtifak hakkının kamulaştırılma bedelidir. ... İdarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına ... dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesine karar verilir ve bu karar, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescil hükmü kesin olup tarafların bedele ilişkin temyiz hakları saklıdır.

(Ek fıkra: 11/04/2013-6459 S.K./6. md) Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılmaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.

... ”

18. 2942 sayılı Kanun’un “Kamulaştırma bedelinin tespiti esasları” kenar başlıklı 11. maddesi şöyledir:

“15 inci madde uyarınca oluşturulacak bilirkişi kurulu, kamulaştırılacak taşınmaz mal veya kaynağın bulunduğu yere mahkeme heyeti ile birlikte giderek, hazır bulunan ilgilileri de dinledikten sonra taşınmaz mal veya kaynağın;

a) Cins ve nevini,

b) Yüzölçümünü.

c) Kıymetini etkileyebilecek bütün nitelik ve unsurlarını ve her unsurun ayrı ayrı değerini,

d) Varsa vergi beyanını,

e) Kamulaştırma tarihindeki resmi makamlarca yapılmış kıymet takdirlerini,

f) Arazilerde, taşınmaz mal veya kaynağın kamulaştırma tarihindeki mevki ve şartlarına göre ve olduğu gibi kullanılması halinde getireceği net gelirini.

g) Arsalarda, kamulaştırılma gününden önceki özel amacı olmayan emsal satışlara göre satış değerini,

h) Yapılarda, (...) (2) resmi birim fiyatları ve yapı maliyet hesaplarını ve yıpranma payını,

ı) Bedelin tespitinde etkili olacak diğer objektif ölçüleri,

Esas tutarak düzenleyecekleri raporda bütün bu unsurların cevaplarını ayrı ayrı belirtmek suretiyle ve ilgililerin beyanını da dikkate alarak gerekçeli bir değerlendirme raporuna dayalı olarak taşınmaz malın değerini tespit ederler.

Taşınmaz malın değerinin tespitinde, kamulaştırmayı gerektiren imar ve hizmet teşebbüsünün sebep olacağı değer artışları ile ilerisi için düşünülen kullanma şekillerine göre getireceği kâr dikkate alınmaz.

... ”

19. 2942 sayılı Kanun’un “Yetkili ve görevli mahkeme ve yargılama usulü” kenar başlıklı 37. maddesi şöyledir:

“Bu Kanundan doğan tüm anlaşmazlıkların adli yargıda çözümlenmesi gerekenleri, taşınmaz malın bulunduğu yer asliye hukuk mahkemelerinde basit yargılama usulü ile görülür.”

20. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun “Usul ekonomisi ilkesi” kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

“Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 24/6/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvuruçuların 23/12/2013 tarihli ve 2013/9499 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği dşünüldü:

A. Başvuruçuların İddiaları

22. Başvuruçular, 23/8/2010 tarihinde Ermenek Asliye Hukuk Mahkemesinde aleyhlerine açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında, bedel tespitinde 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinde belirtilenin aksine taşınmazın bulunduğu Ermenek ilçesi için diğer il ve ilçelerde uygulanan ve Yargıtay kararlarında benimsenen yöntemden farklı bir yöntem uyguladığını, emsal konuda verilmiş Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının dikkate alınmadığını, yargılamanın 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinde belirtilen süre içinde sonuçlanmadığını, bu nedenle kamulaştırılan taşınmazın rayiç değerinin belirlendiği tarih ile ödemenin yapıldığı tarih arasında geçen süre nedeniyle değer kaybı yaşandığını belirterek, adil yargılanma ve mülkiyet hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşler, 206.558,57 TL tazminat ödenmesi talebinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

23. Başvuruçular, somut başvuruya konu bedel tespiti ve tescil davasıyla ilgili yukarıda sıralanan şikâyetleri nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Anayasa Mahkemesi, başvuruçuların ihlal iddialarına ilişkin nitelendirmesi ile bağılı olmayıp, somut dava ve buna bağılı olayların özelliklerine göre olay ve olguların hukuki nitelendirmesini kendisi takdir eder.

24. Başvuruçular, diğer ilçelerde kamulaştırma bedelinin tespitinde kullanılan ve Yargıtayca da benimsenen hesaplama yönteminin 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesine aykırı olarak taşınmazlarının bulunduğu Ermenek ilçesi için farklı uygulanmasının eşitlik ilkesini, mülkiyet ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerse de, başvuruçuların bahse konu şikâyetinin özünün mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik şartını ihlal ettiği iddiası olduğu anlaşıldığından bu konuda ayrıca eşitlik ilkesi ve adil yargılanma (hakkaniyete uygun yargılanma) hakkı yönünden inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

25. Başvuruçuların kamulaştırma bedeline faiz uygulanmadığı yönündeki şikâyetleri mülkiyet hakkı yönünden, yargılamanın olması gerekenden uzun sürmesine dair şikâyetleri makul sürede yargılanma hakkı yönünden incelenecektir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Bedel Tespitinin Kanuna Uygun Yapılmaması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlali İddiası

26. Başvuruçular, kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasında, 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesine aykırı şekilde ve diğer il ve ilçeler için benimsenen yöntemden farklı bir yöntem kullanılarak hesaplama yapıldığını bu nedenle öngörülebilirlik ve kanunilik ilkelerinin ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

27. Somut başvurunun dayanağını oluşturan kamulaştırılan taşınmazın gerçek değerinin ödenmesi talebi, Anayasa'nın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının mutlak bir hak olmadığı ve kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 13. maddesi temel hak ve hürriyetleri sınırlandırmada genel ilkeleri tespit ederken Devlet ve kamu tüzel

kişilerine özel mülkiyette bulunan taşınmazları kamulaştırma yetkisi veren ve kamulaştırma ilkelerini belirleyen Anayasa'nın 46. maddesi, mülkiyet hakkının sınırlandırılmasına ilişkin özel hükümler içermektedir. Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, başvurunun bahsedilen talebinin değerlendirilmesinde Anayasa'nın 35. maddesiyle birlikte 13. ve 46. maddelerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir (*Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 28).

28. 2942 sayılı Kanunun 11. maddesinin (f) bendinde "mevki" kelimesi kullanılmıştır. Mevki kelimesinin benzer iklim koşulları ve arazi yapısı nedeniyle benzer özelliklere sahip geniş toprak parçaları anlamında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Mevki veya diğer adıyla mahal kelimesi her zaman ilçe düzeyinde bir alan anlamına gelmeyebilmektedir. Bazı toprak, iklim ve coğrafi koşullarda bulunan bölgelerde mevki veya mahal, ilçe düzeyinden de küçük bir arazi alanı olabileceği gibi bazı durumlarda da daha geniş toprak parçaları bir mevki veya mahal olarak tanımlanabilir. Bunun yanında mevki ve şartlar sadece değerlendirmeye alınacak alanın il veya ilçe düzeyinde olmasıyla bağlantılı olmayıp, toprağın yapısı, arazinin sulanıp sulanmadığı, arazinin eğimi gibi pek çok faktör, mevki ve şartlar kavramı çerçevesinde değerlendirmeye tabi tutulmaktadır (*Tahsin Erdoğan*, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, §§ 64-70).

29. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 25/5/2006 tarihli ve E.2006/3897, K.2006/4360 sayılı kararıyla, Ermenek ilçesinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 10/4/2002 tarihinde onaylanan proje kapsamında Ermenek'te baraj, HES tesisleri ve göl sahası inşaatı yapımı ilan edildikten sonraki dönemde tarım ilçe müdürlüğünün önceki yıllarda sabit bir seyir izleyen tarımsal getiri verilerinin günlük hayatın olağan akışıyla bağdaşmayacak şekilde ve anlaşılacak derecede artırıldığını dile getirerek 2003 yılı sonrasında kamulaştırmalarda bu ilçe verileri yanında çevre ilçeler ile Karaman ilinin kullanıma uygun verilerinin ortalamasının bedel tespitinde kullanılmasını içtihat olarak benimsemiştir.

30. 2006 yılından beri istikrarlı olarak uygulanan bu yöntem bireyler için erişilebilir ve bilinebilir olup başvuru konusu olayda, 2011 yılında açılan kamulaştırma bedelinin tespiti davasında başvuru açısından bahsedilen yerleşik içtihat öngörülebilir durumdadır.

31. Açıklanan nedenlerle, mülkiyet hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal bulunmadığından başvurunun bu kısmının "*açıkça dayanaktan yoksunluk*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Başvurucuların Diğer Şikayetleri Nedeniyle Mülkiyet ve Adil Yargılanma Haklarının İhlali İddiaları

32. Başvurucuların kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığı şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyetler için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Makul Sürede Yargılama Hakkının İhlal Edildiği İddiası

33. Başvurucular, 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesine göre 105 günde tamamlanması gereken kamulaştırma bedelinin tespiti davasının makul bir süre içinde sonuçlanmadığını belirterek, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün olmayıp (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18), Sözleşme metni ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından ortaya çıkan ve adil yargılanma hakkının somut görünümüleri olan alt ilke ve haklar, esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da unsurlarıdır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme'nin 6. maddesi ve AİHM içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle, Sözleşme'nin lâfzî içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen ilke ve haklara, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Somut başvurunun dayanağını oluşturan makul sürede yargılanma hakkı da yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olup, ayrıca davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu belirten Anayasa'nın 141. maddesinin de, Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (*Güher Ergun ve diğerleri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 38–39).

35. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (*Güher Ergun ve diğerleri*, §§ 41–45).

36. Taraflar için 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesinde kamulaştırma bedelinin tespiti davalarının sonuçlandırılması için öngörülen süreler mahkemelere yönelik süreler olduğundan düzenleyici nitelikte olup, mahkemeler bu sürede davayı sonuçlandıramasalar da daha sonra verdikleri kararların geçerli olduğunda şüphe yoktur. 2942 sayılı Kanun'un gereği yapılması gereken duruşmalar ve duruşma aralıkları, bilirkişi raporlarının beklenmesi ve tebligat işlemleri göz önünde bulundurulduğunda, bu sürelerin aşılabileceği görülmektedir (*Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, §§ 47–48).

37. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de, benzer şekildeki düzenleyici sürelerin yargılama süresini kısaltma amacı taşıdığını vurgulamaktadır. AİHM, ulusal mahkemelerin yasal süreye riayetlerine ilişkin yerel mevzuatı nasıl yorumladıklarını ve uyguladıklarını denetlemenin görevi olmadığını belirterek davaların "makul süre" içerisinde tamamlanıp tamamlanmadığını tespit etmek amacıyla yargılama süresinin bütünü ele almakta ve bu sürenin Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasına uygun olup olmadığıyla sınırlı bir inceleme yapmaktadır. (Bkz. *Çalık/Türkiye*, B. No: 3675/07, 31/8/2010; *Dildirim ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 42927/10, 12/3/2013).

38. Anayasa'nın 36. maddesi ve Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerekmektedir. Başvuru konusu olayda, asliye hukuk mahkemesi nezdinde açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescile ilişkin bir davanın söz konusu olduğu görülmekle, 6100 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine göre yürütülen somut yargılama faaliyetinin, medeni hak ve yükümlülükleri konu alan bir yargılama olduğunda kuşku yoktur (*Güher Ergun ve diğerleri*, § 49).

39. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olup, somut başvuru açısından bu tarih 23/8/2010 tarihidir.

40. Sürenin bitiş tarihi ise, çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir. Ancak devam eden yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuruların yargılama faaliyetinin devamı sırasında da yapılabilmesi olanağı bulunduğundan, değerlendirmeye esas alınacak sürenin bitiş anı bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihtir (*Güher Ergun ve diğerleri*, § 52). Bu kapsamda, somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, başvurunun temyiz talebi hakkında verilen Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin E.2013/16229, K.2013/15044 sayılı karar tarihi olan 7/11/2013 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

41. Davanın ikame edildiği tarih ile Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruların incelenmesi hususundaki zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihin farklı olması halinde, dikkate alınacak süre, 23/9/2012 tarihinden sonra geçen süre değil, uyuşmazlığın başlangıç tarihinden itibaren geçen süredir (*Güher Ergun ve diğerleri*, § 51).

42. Başvuruya konu yargılama sürecinin incelenmesinde, yargılamanın konusunun bir adet taşınmaza ilişkin kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil talebi olduğu, 23/8/2010 tarihinde açılan davanın yargılama sürecinde İlk Derece Mahkemesince keşif yapıldığı ve bilirkişi raporu alındığı, Mahkemenin 2/3/2012 tarihinde bir buçuk yılı aşkın bir süre sonunda davanın esası hakkında karar verdiği, temyiz incelemesinin yaklaşık yedi ayda tamamlandığı ve 2/10/2012 tarihinde bozmaya hükmedildiği, bozma ilamı sonrası İlk Derece Mahkemesinin dosya tekrar önüne geldikten sonra beş ay içinde esasa ilişkin yeni bir karar verdiği, temyiz talebinin 7/11/2013 tarihinde reddedildiği ve karar düzeltme yoluna başvurulmadan kararın kesinleştiği böylece yargılama sürecinin toplamda yaklaşık üç yıl iki ayda tamamlandığı anlaşılmaktadır.

43. İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin asliye hukuk mahkemesi önünde sürdüğü görülmekle, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 6100 sayılı Kanun'a tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve Kanun'un 30. maddesinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözülmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 21).

44. 6100 sayılı Kanun'un öngördüğü yargılama usullerine tabi mahkemeler nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin kararlar verilmiş olup (*Tahsin Erdoğan*, §§ 35-48), başvuruya konu davada yer alan kişi sayısı ve davanın mahiyeti nedeniyle icrası gereken usul işlemlerinin niteliğine bütün olarak bakıldığında, somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmamaktadır. Somut başvuruya konu yargılama süresinin bütünü dikkate alındığında yaklaşık üç yıl iki aylık yargılama sürecinde mahkemeler nezdinde başvurunun haklarını ihlal edecek şekilde makul olmayan bir gecikme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

45. Açıklanan nedenlerle, başvurunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

b. Kamulaştırma Bedeline Faiz Ödenmemesi Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

46. Başvurucular, maliki oldukları taşınmazın kamulaştırma bedelinin dava sonunda faiz işletilmeden kendilerine ödendiğini ve bu nedenle taşınmazın gerçek değerini alamadıklarını belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

47. Anayasa'nın 35. maddesine göre kişilerin mülkiyetleri ancak kanunla öngörölmüş usullerle ve kamu yararı gereğı karşılığı ödenmek suretiyle ellerinden alınabilir. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçölölölölölöl ilkesi gereğı kişilerin mülklerinden mahrum bırakılmaları halinde elde edilmek istenen kamu yararı ile mülkünden mahrum bırakılan bireyin hakları arasında adil bir denge kurulması gerekmektedir (*Mehmet Akdoğan ve diğlerleri*, § 37).

48. Ölölölölölölöl ilkesi, "elverişlilik", "gereklilik" ve "orantılılık" olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. "Elverişlilik", öngörölen müdahalenin, ulaşmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, "gereklilik", ulaşmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını, yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, "orantılılık" ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (*Mehmet Akdoğan ve diğlerleri*, § 38).

49. Anayasa'nın 46. maddesinde öngörölen ve temel ögesinin "kamu yararı" olduğu kabul edilen kamulaştırma, bir taşınmaz üzerindeki özel mülkiyet hakkının, malikin rızası olmaksızın, kamu yararı için ve karşılığı ödenmek koşuluyla devlet tarafından sona erdirilmesidir. Kamu yararı bulunması, kamulaştırma kararının yasada gösterilen esas ve usullerine uyulması, gerçek karşılığın peşin ve nakden ödenmesi kamulaştırmanın anayasal ögeleridir (AYM, E.2004/25, K.2008/42, K.T. 17/1/2008).

50. İdarenin, malikin rızasına gerek olmaksızın yapabileceğı bir işlem olan kamulaştırma nedeniyle peşin ödemesi gereken bedeli ödemede gecikmesi durumunda hissedilir değer kaybına neden olan unsurların varlığının dikkate alınmaması halinde ödenen bedelin gerçek karşılık olarak nitelendirilemeyeceğı açıktır. Başvurucuların mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olabilmesi için ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi, yani kamulaştırma tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması gerekir Bu çerçevede gerçek karşılığa ulaşmayı engelleyen düzenleme ve uygulamaların Anayasa'nın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkını da zedeleyeceğı açıktır (*Mehmet Akdoğan ve diğlerleri*, §§ 42-43).

51. Anayasa'nın 46. maddesindeki düzenlemeye göre; kamulaştırma bedeli nakden ve peşin olarak ödenmelidir. Ancak tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenmesi taksitlendirilebilmektedir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceğı bu hallerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faiz işletilebilir. Yargıtay'ın istikrar kazanan içtihatlarına göre de, Anayasa'nın 46. maddesinde öngörölen faiz oranı ancak kesinleşip de ödenmeyen kamulaştırma bedelleri için işletilebilir (Bkz. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, E.2002/7971, K.2002/9752, 15/10/2002). Dolayısıyla dava sonunda tespit edilen kamulaştırma bedelinin dava tarihinden itibaren devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faizle ödenmesi talebinin yasal bir dayanağı veya yargı kararlarıyla oluşmuş ve istikrar kazanmış bir uygulaması bulunmamaktadır (*Mehmet Akdoğan ve diğlerleri*, § 50).

52. Başvuru konusu davada Ermenek Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından belirlenen kamulaştırma bedeli Mahkeme kararıyla başvuru adına banka hesaplarına kararı müteakip peşin olarak yatırılmıştır. Bu durumda başvuru kamulaştırma bedeline devletin alacakları için öngörölen en yüksek faizin uygulanması talebinin Anayasa'nın 46. maddesi kapsamında yasal dayanağı bulunmamaktadır (Benzer yönde AİHM kararı için bkz. *Yetiş ve diğlerleri/Türkiye*, B. No: 40349/05, 6/7/2010, § 44).

53. 2942 sayılı Kanun'un 10. ve 11. maddeleri uyarınca tarafların kamulaştırma kararı sonrasında bedel hususunda anlaşamamaları halinde dava tarihine göre taşınmazın adil ve hakkaniyete uygun bir şekilde bedeli mahkemece tespit edilmelidir. Değer tespitinin dava tarihine göre yapılması, Kanun gereği olduğu gibi dava sürecinde taşınmazın değerinde meydana gelecek artış veya azalışların bedele etki etmemesi ve bu şekilde bedel tespitine belirlilik kazandırmanın da gereğidir. Aksi halde taşınmazın değeri uzun süren davalarda artabileceği gibi azalabileceğinden idare veya vatandaşlara olumsuz etkide bulunabilir. Ancak bu durum taşınmazın gerçek değerinin enflasyon karşısında korunması için dava tarihine göre belirlenen bedele faiz işletilmesine mani değildir (*Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, § 52).

54. Bu durumda somut başvuruya konu kamulaştırma sürecinde de kamu yararına ulaşmak için kullanılan yöntemler ile izlenen amaç arasında makul bir orantılılığın ve mülkünden mahrum bırakılan başvurucunun üzerine orantısız ve aşırı bir yük yüklenip yüklenmediğinin araştırılması gerekmektedir.

55. Başvuru konusu davada 23/8/2010 tarihi değerlerine göre tespit edilen 1.191.740,93 TL kamulaştırma bedeli, İlk Derece Mahkemesinin 2/3/2012 tarihli kararı üzerine başvuruculara ödenmiştir. Ancak, söz konusu kararın Yargıtayca bozulması nedeniyle İlk Derece Mahkemesinde yeni bir hesaplama yapılmış, bu defa yine ilk dava tarihine göre tespit edilen 1.200.595,93 TL kamulaştırma bedeli ilk dava sonunda ödenen kısmı mahsup edilerek kalan 8.855,00 TL olarak Derece Mahkemesinin 3/5/2013 tarihli kararı ile başvuruculara ödenmiş ve taşınmazın davacı idare adına tesciline karar verilmiştir.

56. Somut başvuruda taşınmazın gerçek değeri Ermenek Asliye Hukuk Mahkemesinin, Yargıtay bozma ilamına uyarak yeniden belirlediği ve onama kararıyla kesinleşen 1.200.595,93 TL'dir.

57. İlk dava tarihi esas alınarak tespit edilen kamulaştırma bedeli başvuruculara ilki 2/3/2012 tarihli kararla dava tarihinden 19 ay sonra, ikincisi ise bozma ilamı üzerine yapılan yeniden hesaplama sonucu verilen 3/5/2013 tarihli karar ile ilk dava tarihinden 33 ay sonra olmak üzere iki aşamada ödenmiştir. Bu durumda başvuruculara yapılan ödemelerin de idarece kamulaştırma ile gözetilen amaç doğrultusunda, başvurucular üzerine orantısız bir yük yüklenip yüklenmediğinin iki aşamada değerlendirilmesi gerekmektedir.

58. Bu bağlamda öncelikle davanın açıldığı ve bedel tespitine esas alınan Ağustos 2010 ile ilk ödemenin yapıldığı Mart 2012 tarihleri arası dönem dikkate alınmalıdır. Merkez Bankası verilerine göre Ağustos 2010 ile Mart 2012 tarihi arasında enflasyonda meydana gelen artış % 15,3 olup, bu değer kaybını telafi edecek fark 183.652,00 TL'dir.

59. İkinci olarak ise bakiye kalan tutarın ödendiği tarih olan Mayıs 2013 tarihi ile dava tarihi olan Ağustos 2010 tarihleri arasında geçen dönem dikkate alınmalıdır. Merkez Bankası verilerine göre Ağustos 2010 ile Mayıs 2013 tarihi arasında enflasyonda meydana gelen artış % 24,4 olup, bu değer kaybını telafi edecek fark 2.161,00 TL'dir.

60. Bu tespitler doğrultusunda başvuruculara yapılan ödemelerin enflasyona göre değer kaybını telafi edecek toplam fark 185.813,00 TL olup, bu farkın toplam kamulaştırma bedeline oranı %15,4 olarak ortaya çıkmaktadır.

61. Yukarıdaki tespitler doğrultusunda, kamulaştırma bedelinin dava açıldığı tarihteki değeri ile ödendiği tarihteki değeri arasında gözlemlenen değer kaybının kamulaştırma bedeline değer kaybını giderici faiz veya enflasyon farkının eklenmemesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ödenmeyen enflasyon farkı, bireylerin mülkiyet hakkının korunması ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozmakta ve Anayasa'da

yer alan ölçülülük ilkesine aykırı bir şekilde başvurucular üzerinde orantısız bir yük oluşturarak başvurucuların mülkiyet hakkını ihlal etmektedir.

62. Belirtilen nedenlerle, başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

63. Başvurucular, dava tarihine göre belirlenen kamulaştırma bedelinin dava sonunda kendilerine faizsiz ödenmesi ve bedelin olması gerekenden düşük tespit edilmesi nedenleriyle 206.558,57 TL maddi tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir.

64. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

65. Başvuru konusu olayda kamulaştırma bedelinin tespit edildiği tarih ile ödemelerin yapıldığı tarih arasında geçen süreler nedeniyle meydana gelen toplam değer kaybının toplam kamulaştırma bedeline oranı %15,4 olduğu tespit edildiğinden ve söz konusu değer kaybının başvurucular üzerinde idarenin ulaşmak istediği meşru kamu yararı ile haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız bir yük oluşturduğu anlaşıldığından, bahsedilen maddi değer kaybını telafi edebilmek için başvuruculara toplam 185.813,00 TL maddi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Burhan ÜSTÜN bu görüşe katılmamıştır.

66. Başvurucular ayrıca, 2942 sayılı Kanunda yer alan koşullara uyulmayarak bedelin olması gerekenden düşük tespit edildiğini ileri sürerek maddi tazminat talebinde bulunmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından ve başvurucuların bu iddiasıyla ilgili olarak kabul edilemezlik karar verildiğinden, başvurucuların diğer maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

67. Başvurucular tarafından yapılan ve dosyadaki belgeler uyarınca tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucuların,

1. Bedel tespitinin kanuna uygun yapılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlali iddialarının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, **OY BİRLİĞİYLE**,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ve kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlaline ilişkin iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, **OY BİRLİĞİYLE**,

B. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE, OY BİRLİĞİYLE,

2. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE, OY BİRLİĞİYLE,

C. Başvuruculara net toplam 185.813,00 TL maddi tazminat ÖDENMESİNE, Burhan ÜSTÜN'ün karşı oyu ve OY ÇOKLUĞUYLA,

D. Başvurucuların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE, OY BİRLİĞİYLE,

E. Başvurucular tarafından yapılan 198,35 TL harç ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE, OY BİRLİĞİYLE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına, OY BİRLİĞİYLE,

24/6/2015 tarihinde karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Erdal TERCAN

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Başvuru Numarası : 2013/9499

Karar Tarihi : 24/6/2015

KARŞI OY YAZISI

Başvurucular, maliki olduğu taşınmazın kamulaştırılması nedeniyle açılan bedel tespiti ve tescil davasında taşınmazın bedelinin olması gerekenden düşük tespiti ve dava tarihine göre belirtilen kamulaştırma bedelinin dava sonunda faiz işletilmeden kendisine ödenmesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığı nedenleriyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştü ve tazminat talebinde bulunmuşlardı.

Mahkememizce adil yargılama hakkına yönelik şikâyet yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine, mülkiyet hakkına yönelik şikâyet nedeniyle kabul edilebilir olduğuna ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğine, başvurucuya talebi doğrultusunda maddi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

Çoğunluğun adil yargılanmaya ilişkin kabul edilemezlik, makul sürede yargılanma hakkına yönelik kabul edilebilirlik ve ihlal edilmediğine, mülkiyet hakkına ilişkin kabul edilebilirlik ve mülkiyet hakkının ihlali görüşüne aynen iştirak etmekle birlikte, başvurucuya maddi tazminat verilmesine ilişkin görüşüne katılmak mümkün değildir. Çünkü, tazminat davaları, çekişmeli yargılamayı gerektiren dava çeşitlerindendir. Bunun için davacının dilekçe ile harcını yatırarak mahkemeye başvurması gerekir. Mahkemece karşı tarafa dava dilekçesi tebliğ edilerek, savunma hakkı verilir ve Hâkim tarafından davanın türüne göre deliller toplanarak yargılama sonunda hüküm fıkrası kurulur. Hüküm fıkrasında, davacının

istek sonuçlarından her biri hakkında taraflara yüklenilen borç ve tanınan haklar sıra numarası altında açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde belirtilip, faiz, harç, yargılama gideri ve vekâlet ücreti miktarları gösterilmelidir.

Anayasa Mahkemesi, ihlalin tespit edilmesi halinde başvurucuya maddi ve manevi tazminat verilmesi usulünü AİHM kararlarını örnek alarak uygulamakla neredeyse tesbit ettiği her ihlale tazminat verme yoluna gitmektedir. AİHM uluslararası yargılama yapan bir mahkeme olduğundan, esas aldığı bütün kurallar uluslararası niteliktedir. Orada açılan her davanın başvurusunun (davacısının) mutlaka bir karşı tarafı (davalısı) ulusal devlet bulunmaktadır. AİHM’de başvuru dilekçesi karşı tarafa (davalıya) tebliğ edilerek savunma ve delil ikamesi imkânı verilmekte, davanın bütün aşamalarına katılımı sağlanarak sonuca gidilmektedir. Tazminatla ilgi olarak uluslararası yargılama yapan başka bir yargı mercide bulunmadığından, AİHM’nin tazminata da karar vermesi yapısına göre yerindedir. Bireysel başvuruyu uygulayan Avrupa ülkelerinin bir kısmının mevzuatında tazminat verilmesi hususu hiç düzenlenmemiş, tazminat verilmesi kabul edilen ülkelerin uygulamalarında ise çok özel durumlara ilişkin, sınırlı sayıda tazminat verilmesi örnekleri bulunmaktadır.

Tazminat verilmesi yönünden, usulü, uygulanması ve yapısı farklı, uluslararası mahkeme olan AİHM içtihatlarının örnek alınması yerine, bireysel başvuruda başarılı olduğu bilinen Avrupa’daki ulusal mahkemelerin uygulamalarının esas alınması daha yerinde olacaktır.

6216 Sayılı Kanun’un “Esas hakkındaki inceleme” kenar başlıklı 49. maddesinin (2) numaralı fıkrası, “Bireysel başvurunun kabul edilebilirliğine karar verilmesi halinde, başvurunun bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığı’na gönderilir. Adalet Bakanlığı gerekli gördüğü hallerde görüşünü yazılı olarak Mahkemeye bildirir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Bireysel başvurularda başvurusunun (davacının) karşı tarafı (davalısı) bulunmamaktadır. Maddeye göre Adalet Bakanlığı davanın tarafı değil sadece bildirim yapılan muhatabıdır. Gerekli görürse, savunma değil, görüşünü yazılı olarak bildirebilir. Değiştirilen, Anayasa Mahkemesi İç Tüzüğü’nün 71. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi karar vermek için Adalet Bakanlığı’nın görüşünü beklemek zorunda değildir. Tazminata neden olan olayın muhatabı başka bir kamu kurumu olduğundan, gerçekte Adalet Bakanlığı tazminat davasının tarafı da olamaz. Tazminat davası ile ilgili olarak uluslararası veya ulusal hiçbir usul ve maddi hukuk kuralı dikkate alınmayıp, taraf teşkili tamamlanmadan, karşı tarafa (davalıya) tebligat yapılmadan savunma ve delilleri alınmadan, tazminata karar verilmesi, hüküm fıkrasında bulunması zorunlu hususların varlığının gözetilmemesi, kararın ikinci derecede incelenmesinin ortadan kaldırılması doğru olmadığından, olayda adil yargılanma hakkının varlığından söz edilemez.

6216 Sayılı Kanununun “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre, “Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hallerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesi’nin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde, mümkünse dosya üzerinden karar verir.” denilmektedir.

Kuraldaki “başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir” kısmı, mahkemeye çok özel hallerde, istisnai olarak kullanılması maksadıyla verilmiş, ihtiyari bir yetkidir. Uygulamada mahkemece bu yetki, istek varsa, ihlal tespit edilen neredeyse her davada manevi tazminat, yargılamanın hiçbir kuralına uyulmadan isteğe bağlı olarak bazen maddi tazminat verilmesi şeklinde kullanılmaktadır.

Bireysel başvuru, şahısların kişisel haklarının tek tek tespit edilerek, kendilerine teslim edilmesi yeri değildir. Esasen Anayasa Mahkemesi'nce varsa ihlalin tespit edilmesiyle yetinilmesi, tazminat konusunda başvurucuya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilmesi, görevli genel mahkemesince usulüne uygun taraf teşkili sağlanması, yargılama yapılarak sonuca gidilmesi, taraflara ikinci derece inceleme yapılmasını isteme hakkı tanınması gerekir. Böyle bir tercih yapılması halinde başvurucunun da herhangi bir kaybı söz konusu olmayacaktır.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edilmesinden dolayı maddi tazminat ödenmesine ilişkin çoğunluğun görüşüne katılmıyorum.

Başkan
Burhan ÜSTÜN